

A magyar sport tragikus sorsú mecénása

Én az embersportban, a magyar világsikerekben lelem kedvemet – vallotta a legendás, 145 éve született sportvezető, Brüll Alfréd, azonban az ország, amelynek dicsőségét kívánta, az auschwitzi gázkamrába küldte. A leginkább az MTK elnökeként ismert Brüllre két éve botlatókö emlékeztet egykori Andrassy úti palotája előtt.

Szegedi Péter

„Brüll Ármin, a főváros legtekintélyesebb kereskedőinek egyike, a Brüll Henrik és fiai cég főnöke, ma rövid szenvedés után elhunyt. Halála sok nevezetes vállalatot érint, mert az elhunyt egyike volt a legszorgalmasabb, legtevékenyebb férfiaknak és nagyon sok kereskedelmi és iparvállalatban vitt előkelő szerepet. Elhunytát özvegyén és fián, Brüll Alfrédén kívül három leánya is gyászolja” – e szavakkal számolt be a Magyar Ujság 1899 elején Brüll Ármin tőzsdetanácsos, kereskedő, a pesti izraelita hitközség választmányi tagjának haláláról. Ez volt az első alkalom, hogy az 1876. december 10-én született Brüll Alfréd – aki aztán 35 éven át volt az egyik legmeghatározóbb magyar sportegyesület, az MTK elnöke – neve a sajtóban megjelent.

Jobban érdekelte az utazás

Ahogy a fenti hírből is következik, Brüll Alfréd jelentős, mintegy 1,3 millió koronás vagyont örökölt. A Brüll Henrik és fiai – eredetileg terménykereskedelemmel foglalkozó – cég 1859-ben települt át Pozsonyból Pestre. A társaság aktív szerepet játszott az ország ipari modernizációjában: a vasútépítésben éppúgy, mint a nagysurányi cukorgyár felvirágoztatásában, vagy a szegedi és temesvári szeszgyárak alapításában. Az ifjú örökös nemcsak cégekben lett tulajdonos, de jelentős ingatlanvagyonra is volt. Brüll Ármin az első Andrassy úti paloták építetői közé tartozott, a család az 1882-ben Kallina Mór tervei alapján épült 9-es számú házban lakott – 1944-ben innen hurcolták el Brüll Alfrédet is...

Brüll a Magyar Királyi Tanárképző Intézet Gyakorló Főgymnasiumában – a mai Trefort Gimnáziumban – érettségizett 1894-ben, tanulmányait a jogi karon folytatta. A jogi pá-

Brüll Alfréd elnök vezeti a pályavető mérkőzésre a két csapatot, az MTK és az FTC együtteseit (1912)

Brüll vezette ki a csapatokat az MTK-stadion avatómeccsén

– Elnök úr, mindenki tudja és a megfelelő respektussal veszi tudomásul, hogy ön nagy áldozatokat hoz a Hungáriáért. Az elmúlt negyven, vagy hány esztendő folyamán vajjon előfordult egyszer is, hogy a kék-fehér klub nem szorult volna rá, vagy csak kis mértékben kapott támogatást az elnökétől, öntől?

– Nem, ez sohasem történt meg. Minden évben nagy összegeket adtam a szakosztályok részére. Ez azonban az én kedvtelésem volt, amelyet addig folytatok, amíg stílus van benne, amíg finoman és különösen kedvvel tehetem. Elvégre ez az én egyéni kedvtelésem. Én az embersportban, a magyar világsikerekben lelem kedvemet. Abban, hogy a magyar fiúk Londonban, Amsterdamban, vagy másutt világsikereket értek el, ezzel világhírt szereztek a magyar névnek.

(Sporthírlap, 1940. január 6.)

lyánál azonban jobban érdekelte az utazás, megjárta Párizst és Londont, tanult Wittenbergben is. A századfordulótól egyre gyakrabban tűnt fel neve az újságokban: mecénásként vált ismertté. 1902 végén, miután 15 ezer koronával segített négyszáz nehéz sorsú egyetemi hallgatót, hogy azok kifizethessék tandíjukat, napokig cikkezett róla a sajtó. Amikor nagykorú lett, gyámja, Keppich Lipót így jellemezte: „gyámoltom nobilesabb gondolkozásmódja mellett igen bőven adakozott, és a hozzá mindenféle formában segélyért folyamodóknak, amit én csak annyiban iparkodtam fékezni, hogy érdemtelenek támogatása

helyett a valóban szűkölködők támogatására indítottam.”

Mecénásként lett „élvonalbeli”

Hiába a vállalkozói családi háttér, a források alapján úgy tűnik, hogy Brüll Alfrédet nem különösebben foglalkoztatták a gazdasági ügyek, a vagyon gyarapításával sem foglalkozott. Jellemző például, hogy kastélya és jelentős birtokai voltak Bihar vármegyében, 1902-ben még ő volt a megye 23. legnagyobb adófizetője, 1904-ben azonban megvált a földjétől. Az 1880-as években jelentősen gyarapodó családi

vállalkozás vezetését Alfréd unokatestvére vitte tovább, de 1909-ben a céget felszámolták.

Az ifjú Brüll figyelme az egyre nagyobb tömegeket megmozgató sport felé fordult. Maga is indult versenyeken, így például 1901 nyarán, amikor a Tattersallban (a mai Nemzeti Lovarda elődje) az első magyar automobil-kiallítás alkalmából autóversenyt rendeztek, 12 és fél perc alatt tette meg a tíz kilométeres utat, és ezzel futamában a második helyen végzett. 1904-ben egészen különleges versenyen indult, a Magyar Aeroklub Turul nevű léghajóját négy automobil vette üldözőbe, a „katonai szempontból is jelentőséggel bíró” rendezvény egyik autóját Brüll Alfréd vezette. De old-boy nehéztalétkai versenyen is rajthoz állt: 1905 nyarán Siófokon, az MTK által szervezett súlyemelőversenyen első helyet ért el.

Mégsem eredményeivel, sokkal inkább mecénási, sportszervezői erényeivel tűnt ki. 1903 elején az MTK országos bajnoki birkózóversenyére egy bajnoki övet, 1904-ben egy értékes bronzszobrot készíttetett, pár hónappal később pedig hozzájárult a magyar olimpiai csapat kiküldetési költségeihez. Az ötkarikás játékokat Saint Louisban tartották, a sportolók nevezésért felelős atlétikai szövetség pedig csak két atléta és egy úszó utazását tudta finanszírozni. Brüll adományának köszönhetően Kiss Géza úszó is elutazhatott – a sportoló egy ezüst- és egy bronzéremmel térhetett haza az Egyesült Államokból.

Egy végrendelet titkai

A sportolókra sosem sajnálta a pénzét. Szárnyai alá vette Orth Györgyöt, a legendás játékos gyakran ebédelt az Andrássy út 9.-ben, rendszeresen kapott zsebpénzt az elnöktől. Ruházták, taníttatták, érettségi után az angol-osztrák bankba helyezték el, majd sportáruüzlethez segítették az MTK vezetői. Brüll a klub néhány sportolóját személyesen is kiemelten segítette. 1907-ben az ő anyagi hozzájárulásával vette át a többszörös magyar bajnok Weisz Richárd birkózó az Andrássy úti Japán kávéház – a mai Írók Boltja – üzemeltetését, ahová egy évvel később már olimpiai bajnokként térhetett vissza. A korabeli szóbeszéd szerint – amint arra ifj. Vázsonyi Vilmos Egy fölösleges ember élete című visszaemlékezésében utalt – Brüllt intim szálak fűzték Weisz Richárdhoz.

Ezt természetesen nem tudhatjuk biztosan, azt viszont igen, hogy Vágó Antalt, az MTK nyolcszoros bajnok labdarúgóját és családját lényegében „magához vette”. Vágó labdarúgó-pályafutása végeztével „villanyfelszerelési műhelyt” rendezett be az Andrássy úti Brüll-palotában, majd az elnök sófőrije és titkára lett. A két sportoló Brüll 1931-es végrendeletében is kiemelt helyen szerepelt: 200-200 ezer pengőt hagyományozott rájuk, és rajtuk

Az utolsó ismert fotó Brüll Alfrédéről (jobbra) a Mauthner-telepen készült, 1944-ben, Radó Sándor színész társaságában

Forrás: Harc című újság

kívül két szervezetre hagyott jelentősebb összeget, az MTK-ra és a Pesti Izraelita Hitközségre egyaránt 100 ezer pengőt. Végül egyikük sem részesülhetett a hagyatékából. Vágót a nyilasok 1944 végén elhurcolták és meggyilkolták, míg Weisz Richárd túlélte ugyan a háborút, az ő lakásán szervezték újjá az MTK-t, de legyengült szervezete egy epegyulladás miatt nem tudott megküzdeni, 1945 végén elhunyt.

Alelnök, társelnök, elnök

Brüll mindenekelőtt sportvezető volt. 1903 tavaszán a Magyar Automobil Klub igazgatósági tagnak, az MTK alelnökének választotta, két évvel később, mindössze 29 évesen, a klub elnöke lett. 1904 tavaszán az Országos Tornaszövetség igazgatósági tagnak, az 1907-ben alakult Magyar Úszó Szövetség társelnöknek, 1908-ban a Magyar Olimpiai Bizottság és a Magyar Atlétikai Szövetség alelnöknek választotta. Az 1920-ban megalakult Magyar Birkózó Szövetség társelnöke, 1924 augusztusában pedig a Nemzetközi Nehéztalétkai és Birkózó Szövetség elnöke lett.

Igazán ismertté az MTK elnöki pozíciója és a kék-fehér futballcsapat sikerei tették. 1905-ben állt a klub élére, elnöksége első éveiben a csapat többnyire a dobogón végzett, de épp csak megközelíteni tudta a magyar futballban már akkor is domináns Ferencváros sikereit. A foci iránti növekvő érdeklődésnek köszönhetően 1911-ben az FTC, majd 1912-ben az MTK adott át 20 ezer férőhelyes stadiont; Brüll je-

A hely szelleme

Brüll Alfréd botlatóköve az Andrássy út 9. előtt

Fotó: Steindl Gabriella

lentős összeggel segítette klubja Hungária körúti építkezését, az MTK-FTC nyitómérkőzésen pedig maga vezette pályára a csapatokat. A klub a tízes évek első felében brit edzőket szerződtetett – köztük azt a Jimmy Hogant, akiről a londoni 6:3 után Sebes Gusztáv azt mondta, ő tanította meg a magyarokat futbalozni –, és sorra igazolt kiváló játékosokat, így hamarosan átvette a vezető szerepet az FTC-től, sőt, az 1920-as évek elejére a kontinens egyik legerősebb futballcsapata lett. Brüll 1940-ig, 35 éven át vezette az MTK-t, illetve 1926-tól a klub profi futballcsapatát, a Hungáriát, és elnöksége alatt 14 arany-, 9 ezüst-, valamint 8 bronzérmel gyűjtöttek be a labdarúgók.

Tragikus visszatérés

Az 1930-as évek végén, a zsidótörvények bevezetése után az árszállás a sportéletet is elérte. Nagy nyomás nehezedett a Hungáriára, és a klub végül 1940 nyarán maga mondta ki feloszlását. A játékosok az amatőr MTK-ban folytatták pályafutásukat, Brüll visszavonult, ám még magára vállalta a Hungária 125 ezer pengős tartozásának kifizetését. Az MTK keresztény vezetőséggel működött tovább, de 1942-ben az állami sportvezetés feloszlatta a patinás klubot. Brüll Svájcba távozott, majd 1943-ban váratlanul visszatért Budapestre. A német megszállás után, 1944 májusában hurcolták el Andrássy úti villájából, előbb a csepeli Mauthner-telepre, majd a kecskeméti téglagyárban felállított lágerbe. A kecskeméti gyűjtőtáborból júniusban deportálták Auschwitzba a foglyokat, a visszaemlékezések szerint Brüll Alfrédot 68. születésnapja után néhány nappal, 1944. december 14-én küldték gázkamrába.

Emléke az utóbbi években vált csak élénkebbé: 2017-ben utcát neveztek el róla az Új Hidegkúti Nándor Stadion mellett, emlékért őrzi az MTK utánpótlás-nevelő intézete, a Brüll Alfréd Akadémia, az Andrássy út 9. szám alatti egykori háza előtt pedig 2019 decemberében avatták fel a botlatókövét.

A szerző köszöni Koltai Barnabás újságírónak a cikk elkészítéséhez nyújtott segítségét.